

Strategiplan for Mjøsmuseet 2024-2027

(vedtatt i Styre for Mjøsmuseet AS, 28.11.2023)

Øverst til venstre: Undervannsroboten Hugin sjøsettes i Totenvika som en del av Oppdrag Mjøsa. Øverst i midten: Formidling av tradisjonsmusikk på Eiktunet. Øverst til høyre: Arkivmagasinet på Mjøsmuseet med arkivarene Gry Pettersbakken og Jorid Almås. Nederst til venstre: Mjøsfærgen er ferdig restaurert og klar til seilas i 100-årsjubileet i 2023. Nederst til høyre: Fra brannen på Kapp melkefabrikk i februar 2021.

Styret for Mjøsmuseet AS vedtok i sak 09/2023 å igangsette arbeidet med en ny Strategiplan for perioden 2024-2027. De la også en føring for at strategiplanen skulle inneholde noen langsiktige perspektiver ut over planperioden.

Målgruppa for Strategiplanen er styret for Mjøsmuseet, eierne, ansatte og samarbeidsparter.

I vedtektenes **§ 4 Retningslinjer for driften av selskapet** står det blant annet:

”Mjøsmuseet AS skal være et møtested for arbeid med natur, kultur, kunst og teknologi mellom fortid, nåtid og fremtid i museets ansvarsområde. Museet skal videreutvikle sin kompetanse på Mjøsas natur- og kulturhistorie. Museet er en vitenskapelig institusjon som skal drive forskning, dokumentasjon, innsamling, aktivisering, vern og formidling knyttet til den totale historien i ansvarsområdet. Museet skal samarbeide med offentlige myndigheter, næringslivet og private aktører med og for utvikling av museets ansvarsområde. Museet kan ta på seg nasjonale oppgaver. Driften av museet skal være i samsvar med retningslinjene for det internasjonale museumsforbundet (ICOM)”.

Evaluering av vedtatte mål og tiltak 2020-2023 og dagens status

- Få Raufoss industrihistoriske samlinger inn på statsbudsjettet og fylkesbudsjettet
Resultat: Vedtak om tilskudd fra Vestre Toten kommune, Innlandet fylkeskommune og NAMMO. Søknad om å komme på statsbudsjettet for 2024 er sendt.
- Planlegging og finansiering av helårs utstillingslokale, kontorer og arkivformidling i Gjøvikhallen, med åpning 2025-2028 (økt besøk og økt betalt besøk, skiftende utstillinger)
Resultat: Prosjektet er utarbeidet. Intensjonsavtale med Gjøvik kommune inngått. Søknad om investeringstilskudd til Kulturdepartementet, Innlandet fylkeskommune og Gjøvik kommuner er sendt.
- Samle og rasjonalisere driften (færre kvm, lågere IKT kostnader)
Resultat: Ombygd arkivbygningen på Eiktunet til gjenstandsmottak og lokaler for driftsavdelingen. Flyttet ut av dokumentasjonssenteret på Kapp Melkefabrikk og inn i kontorbygningen. Flyttet ut av magasinrom ved foaje og snekkerverksted på Kapp Melkefabrikk.
- Dokumentere og formidle regionens industrihistorie (prosess og finansiering av Raufoss industrihistoriske samlinger og Gjøviks industrihistorie)
Resultat: Overnevnte søknader, forskningsprosjekter sammen med NTNU og mye dokumentasjonsarbeid er gjennomført.
- Fokus på samlingsforvaltning og sikring (nytt gjenstandsmagasin, registrering av gjenstander, digitalisering av foto, ordning, registrering, sikring og formidling av arkiver og restaurering, brannsikring, forvaltning av fredede utearealer og vedlikehold av antikvariske bygninger)
Resultat: Nytt gjenstandsmagasin åpnet. Over 1/3 av gjenstandssamlingen ligger nå ute på digitalt museum. Det er utført omfattende sikringsarbeid mot brann. Omfattende digitalisering av foto, lyd og film gjennom samarbeid med Nasjonalbiblioteket, men fortsatt store restanser på digitalisering av foto. God TG situasjon på bygningsmassen utearealer på Steinberg er fredet.

- Etablere et nærere samarbeid med Raufoss Industrihistoriske samlinger, Vitensenteret Innlandet og Skibladner.

Resultat: Gjennomført for Raufoss Industrihistoriske samlinger og Vitensenteret Innlandet, men ikke for Skibladner.

- Utarbeide Plan for forskning og Plan for digitalisering

Resultat: Plan for forskning er vedtatt, det er ikke laget en Plan for digitalisering enda.

- Utarbeide Strategi for frivillighet

Resultat: Skal vedtas i styret i 2024.

- Økt fokus på samarbeid med næringslivet. Finansiering og egeninntekter gjennom samarbeid med bedrifter og reiselivet.

Resultat: Omfattende samarbeid med bedrifter i Industriparken på Raufoss og Mustad. Stor finansiering gjennom samarbeid med NTNU i Oppdrag Mjøsa og industrihistorieprosjekter.

Mjøsmuseet er i dag en sentral kulturinstitusjon i Gjøvik-Toten regionen. Museet har vært gjennom en periode med en sterk oppbygging av museets hovedfunksjoner innen samlingsforvaltning, sikring og formidling. Museets videre utvikling er planlagt gjennom flere interne planer og to store utviklingsprosjekter; Industrimuseum på Raufoss og Museumssenter i Gjøvikhallen.

En hovedutfordring er forvaltningen av de 76 antikvariske bygningene fordelt i 5 kommuner, 21 driftsbygninger og 6 formidlingssteder med utstillinger. De årlige driftsbudsjettene og 16 faste årsverk er ikke dimensjonert for en så stor oppgave. Forvaltningen av en så stor samling og utviklingsarbeidet forutsetter en stor årlig prosjektfinansiering og prosjektorganisering. God og stram økonomistyring er en forutsetning for å kunne ha et så stort aktivitetsnivå.

Samfunnsoppdraget

Stortingsmeldinga «Musea i samfunnet»

Strategiplanen skal fortelle oss om Mjøsmuseets samfunnsoppdrag. Dette finner vi først og fremst i Stortingsmelding nr 23 2020-2021 «Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid.»

Stortingsmeldinga trekker opp noen store perspektiver for musea:

Museene spiller en viktig rolle i forståelsen av oss selv: «kven me har vore, kven me er og kven me vil vera.»

«Musea våre er uttrykk for utviklinga av eit samfunn, sjølvkjensla i ein nasjon, standarden for ytringsfridom og demokrati i ein fellesskap. Museumsinstitusjonar er demokratiske berebjelkar, ein del av den avgjerande infrastrukturen for demokratiutøving og frie ytringar.»

«Musea er kunnskapsinstitusjonar. Kunnskap er makt. Musea har makt til å definera historisk verdi, historisk relevans, samtidig aktualitet og perspektiv på sanning. Museumspolitik er difor politikk for grunnleggjande samfunnsverdiar, og musea er samstundes med på å forma desse verdiane.»

Stortingsmeldinga er delt opp i 5 hovedmål:

1. Solid kunnskapsproduksjon (historisk dybdekunnskap, forskning og utviklingsarbeid, FoU)
2. Relevant formidling (formidle museets kunnskap til et mangfoldig publikum, gi opplevelser, kunnskap og refleksjon)
3. Helhetlig samlingsutvikling (museet har et unikt og autentisk kildemateriale. Dette består av bygninger, gjenstander, båter, arkiv, foto, lyd og levende bilder. Innsamling og forvaltning skjer etter prioriterte tema og samlinger)
4. Trygg ivaretagelse (god samlingsforvaltning og godt sikringsarbeid av samlingene våre. Samlingene er en gave fra fortida til framtida, og vår oppgave er å overlevere dem til framtidige generasjoner.)
5. Aktiv samhandling (med mange ulike aktører: offentlige, private og frivillige - på tvers av fagfelt, institusjoner, brukergrupper og interesser)

Armlengdes avstand gjelder for hele museets virksomhet. Dette er et grunnleggende prinsipp innenfor kunst- og kulturpolitikken i Norge. Det betyr at bevilgende myndigheter ikke kan overprøve museas frie stilling til for eksempel faglige prioriteringer og formidling.

FN's bærekraftsmål skal ligge til grunn for alt Mjøsmuseet gjør

Mjøsmuseet skal legge alle disse målene til grunn for sin virksomhet, men museet har større forutsetninger til å kunne levere på noen av punktene enn andre. Dette er:

- 4 God utdanning: Mjøsmuseet har barn og unge som hovedmålgruppe og er aktive gjennom den kulturelle skolesekken.
- 6 Rent vann og gode sanitærforhold: Gjennom Mjøsmuseets arbeid med Mjøsas ark og Oppdrag Mjøsa.

12 Ansvarlig forbruk og produksjon: Gjennom formidling av tidligere tiders forbruk og levesett og gjennom rasjonalisering av museets drift

13 Stoppe klimaendringene: Gjennom formidling i Mjøsas Ark.

14 Liv under vann: Gjennom Mjøsas Ark og Oppdrag Mjøsa.

15 Liv på land: Gjennom historisk formidling av levd liv gjennom å forvalte store verneområder på Gjøvik gård og Steinberg i et klima og bærekraftsperspektiv.

16 Fred og rettferdighet: Demokratiformidling gjennom Steinberg og amtmann Weidemann, Johan Castberg og kommunalt sjølstyre og ammunisjonsproduksjon gjennom 125 år på Raufoss

17 Samarbeid for å nå målene: Mjøsmuseet samarbeider med myndigheter, næringslivet og frivillige lag og foreninger for å oppnå bærekraftig utvikling.

Dette gir føringer for Mjøsmuseets strategier.

Mjøsmuseets samfunnsoppdrag

Mjøsmuseet har store samlinger av arkiver, fotografier, film, lydopptak, gjenstander, bygninger, kulturminner og fartøyer. I sum utgjør dette «lokalsamfunnets kollektive hukommelse», som tidligere museumsbestyrer John Aage Gjestrum uttrykte det. Historia om regionen vår er historia om levd liv på vestsida av Mjøsa gjennom mange tusen år. Den er frodig, mangfoldig og til tider kontroversiell. Levde liv på Toten og Gjøvik gjennom historia har også klare paralleller til levde liv i mange andre lokalsamfunn rundt i verden. Gode eksempler på dette er kvinnehistoria, hamskifte i jordbruket og historia om 2. verdenskrig.

Norske museer skårer høgt på troverdighet. I en verden med krig og «fake news» er behovet for formidling av fakta og sannhet større enn noen gang. Historia gir bakgrunn og refleksjon til å forstå dagens samfunn både lokalt og internasjonalt. På Gjøvik og Toten er det mange eksempler gjennom tidene på nedverdiggende holdninger til andre mennesker, klasseskille, blind og naiv tru på Hitler og Stalin, ødeleggelse av naturmangfold og dumping av miljøgifter i Mjøsa.

Det er ei viktig rolle for Mjøsmuseet å dokumentere og ta oppgjør med tidligere tiders holdninger knyttet opp til minoriteter, seksuelle legninger, troa på totalitære regimer og holdninger til natur og miljø.

Våre samlinger og anlegg egner seg godt til å fortelle flere av disse historiene. Fra Laurits Weidemanns innsats for Grunnloven i 1814 til Johan Castbergs kamp for barnelover og velferdsstat. Dette er grunnleggende historier for det norske demokratiet. Dagens klima og miljøutfordringer formidler vi gjennom Oppdrag Mjøsa både i Mjøsas Ark, via skoleopplegg på Mjøsfergen og på Mjössamlingene på Minnesund. Dyrking av jorda og skogens historie er tema på Steinberg. Vi har flere anlegg knyttet opp til industrihistoria og forteller der om klasseskille, teknologisk utvikling og bakgrunnen for næringslivet i regionen. Helårs utstillingslokaler i Gjøvikhallen og i bygning 5 på Raufoss, vil gi oss flotte arenaer for å gå ytterligere inn i samfunnsaktuelle tema. Både med faste og temporære utstillinger.

Mjøsmuseet må spille en aktiv og viktig rolle i regionen vår i samtida. Museet må være med i utviklingen av NTNU, industrien på Raufoss, landbruksmiljøet, Akevittfestivalen, reiselivet, Castbergseminaret, kulturarrangementer og gi opplevelser for flere tusen skolebarn hvert år.

Mjøsmuseets planverk

Mjøsmuseet har mange planer. Målet med Strategiplanen er å lage en overordnet plan som gir mål og retning til det øvrige planverket.

Gjeldende planer er for tiden:

- Strategiplan 2020-2023
- Plan for samlingsforvaltning
- Formidlingsplan
- Forskningsplan, med samarbeidsavtale med NTNU
- Sikringsplan
- Beredskapsplan

Planer under utarbeidelse:

- Plan om frivillighet. Skal vedtas i 2024.
- Plan om digitalisering.

Frivillighet

I 2023 har vi feiret at det er 100 år siden museumsarbeidet startet på Toten. Bærebjelken i dette arbeidet, både på Gjøvik, Toten og Minnesund, har vært frivillighet. Mange oppgaver i samfunnet ville ikke blitt ivaretatt dersom det ikke hadde vært for frivilliges innsats. På den annen side ville mange ha hatt et mindre meningsfylt liv dersom de ikke hadde hatt muligheten for å delta i frivillig arbeid. Det må skapes vinn-vinn-situasjoner, der begge parter finner gjensidig glede og nytte av samarbeidet. Museet kan gjøre en forskjell, men museet må investere tid til tilrettelegging og oppfølging og skape en god atmosfære slik at de frivillige føler seg som del av organisasjonen.

Mjøsmuseet har begynt på arbeidet med en plan for frivillighet. Denne skal slutføres og vedtas av styret i 2024.

Fredninger

Mjøsmuseet er inne i 3 omfattende fredningsprosesser:

- Steinberg: Fredning av store deler av garden vedtas 2. september 2023
- Lillehammer brygge: Oppstart er gjort og 1. høring skjer i juni 2023.
- Minnesund: Brev om initiativ til fredning ble sendt Viken fylkeskommune høsten 2023 og videre prosess starter i 2024 etter at Viken fylkeskommune har blitt delt opp igjen

Fra før forvalter museet de fredede bygningene med parkanlegg på Gjøvik gård og Kauffeldtgården like ved.

Mjøsmuseet vil gjennom disse prosessene få fredet alle in situ (ikke tilflyttede) bygg og anlegg som viktige nasjonale kulturmiljøer.

Innspill fra ansatte og eiere

Den 11. mai 2023 ble det gjennomført Strategiseminar for alle ansatte i Mjøsmuseet. Alle innspillene ble lagt fram for styret og har blitt lagt til grunn for den videre prosessen. Innspillene var knyttet opp til de fem hovedpunktene i stortingsmeldingen.

Hva er strategisk viktige punkter for eierne våre? Direktøren har hatt møter med alle eierne ved de tre kultursjefene i kommunene og de to styrelederne i Toten historielag og Mjøs-samlingene i mai/juni 2023. Foreløpig forslag til strategiplan har vært sendt på høring til alle 5 eiere og til Innlandet fylkeskommune.

Her er en oppsummering av hovedpunktene i innspillene:

Gjøvik kommune

Museets planer kommer inn under vedtatt Kulturstrategi for Gjøvik kommune. I 2022 underskrev kommune og museet en intensjonsavtale om Museumssenter i Gjøvikhallen. Avtalen gir museet tilgang til Gjøvikhallen når et kulturhus er realisert. Det er sendt søknader til staten, fylket og kommunen om investeringsmidler. Utviklingen av Gjøvik gård, Holmen Brænderi og Vitensenteret Innlandet som besøkssteder er viktig for kommunen. Museumstilbudet til barn og unge er en prioritert oppgave. Samarbeid om Den kulturelle skolesekken og kjøp av tjenester tilsvarende 50 % årsverk knyttet til formidling mot denne målgruppa, er et hovedvirkemiddel. Utvikling av Eiktunet som arena, formidling gjennom bruk av «Mjøsfergen» og musikk er også viktig for Gjøvik kommune. Kommunen har vedtatt Kulturminneplan. I juni 2023 ble det inngått en ny og revidert tosidig samarbeidsavtale mellom kommunen og museet.

Vestre Toten kommune

Kommunen har vedtatt en egen Kulturstrategi i 2023.

Museet har sendt søknad til Kulturdepartementet om kr.1,5 millioner i økt årlig drift for at Raufoss Industrihistoriske samlinger skal konsolideres inn under Mjøsmuseet. Både kommunen, fylket og NAMMO har stilt opp med midler til både utvikling og drift. Å få realisert dette industrimuseet på Raufoss er en hovedsatsing i samarbeidet mellom kommune og museet. Kommunen er opptatt av forskningen og formidlingen av industrihistoria på Raufoss. Dette arbeidet er godt i gang på prosjektbasis. Freding og formidling av Steinberg er et viktige for kommunen. Formidling til barn og unge er prioritert. Frivillighet er også et fokusområde. Kommunen arbeider nå med en Kulturminneplan. Samarbeidet med museets bygningsvernrådgiver er godt og omfattende.

Østre Toten kommune

Det er et godt samarbeid mellom kommunen og museet som begge parter ønsker å utvikle. Bygningsvernrådgiveren er en viktig samarbeidspart for å ta vare på og sikre viktige bygninger og bygningsmiljøer i kommunen, både i enkeltsaker og plansaker. Forholdet til museet er sektorovergripende slik at ulike deler av kommunen kan nyte godt av museets råd, kompetanse og samarbeid. Den kulturelle skolesekken er et omfattende samarbeidsområde også regionalt. Utvikling av Mjøsas Ark er sentralt for kommune. Her er det ønske om mer åpningstid. Steinberg som arena er også viktig for Østre Toten kommune. Kommunen setter pris på at museet stiller opp på ulike typer arrangementer der kommunen trenger et historisk blikk. Østre Toten kommune har vedtatt Kulturminneplan.

Toten historielag

Samarbeidet mellom historielaget og museet er godt. Det er viktig at begge parter har en klar plan for hvordan og på hvilket nivå vi kan samarbeide mellom historielaget, frivillige og museet. Historielagets kapasitet har også begrensninger. Steinberg er et hovedsamarbeidsområde og mye i anlegget er nå oppe og står. Utviklingsområder er mer besøk, arrangementer, forvaltningsplan for hele garden og frivillighet. Historielaget er opptatt av at det arbeides videre med avhending av

bygninger på Steinberg. Samarbeidet mellom historielaget og museet om årbok er også en bærebjelke i et felles formidlingstilbud.

Mjøssamlingene

Mjøssamlingene er opptatt av at museet skal lage en plan for frivillighet. «Mjøsfærgen» er nå i seilbar stand i hundreårsjubileet i 2023. Videre drift og utvikling av denne er en hovedoppgave. Fredningsprosessen av Kopperberget på Lillehammer med to bygninger er også prioritert. Den tosidige samarbeidsavtalen mellom Mjøssamlingene og museet må fornyes. Det er tatt initiativ til en fredning av anlegget på Minnesund.

Innlandet fylkeskommune

«Eventyrlige muligheter» er fylkeskommunens overordnede visjon. I Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune 2022–2026 er det innen kulturarv mest fokus på kulturminner. De måla som er mest relevant for musea er:

- Kulturarven blir ivaretatt for identitet, opplevelser og verdiskaping
- Styrke og utvikle det tverrfaglige samarbeidet med sektormyndigheter, kommuner, skoler, museer, interesseorganisasjoner og grunneiere for å ta vare på og bruke Innlandets kulturmiljø.
- Arbeidet med Innlandets kulturarv skal konsentreres om nasjonalt og regionalt viktige og verdifulle kulturminner, slik at disse sikres og aktiveres som grunnlag for opplevelser og samfunnsutvikling.

Fylkeskommunen mener at planen harmonerer godt med internasjonale, nasjonale og regionale føringer og slutter opp om den.

Noen lange linjer– bevaring, kunnskap og opplevelser

- Mjøsmuseet skal nå alle innbyggere i Gjøvik-Toten-regionen med historiske opplevelser og ny kunnskapsbasert innsikt.
- Mjøsmuseet skal ta vare og forvalte alle museets samlinger i evighetens perspektiv
- Fokus på Mjøsmuseets samfunnsrolle i vår region med de 60 000 innbyggerne som bor i kommunene Gjøvik, Østre og Vestre Toten.
- Mjøsmuseet skal ha tre helårs utstillingsarenaer: Mjøsas Ark, Bygnings 5 på Raufoss og Gjøvikhallen.
- Få fram ny viten gjennom forskning
- Øke besøket
- Videreføring av bygningsvernråd giverordningen for å sikre antikvarisk vern av museets og samfunnets verneverdige bygninger i nært samarbeid med fylkene og kommunene
- For å nå våre strategiske mål er vi helt avhengig av trygg driftsøkonomi og stor prosjektøkonomi over tid.
- God intern organisering og effektiv drift

Prioriterte arbeidsoppgaver 2024-2027:

- Oppfølging av Stortingsmeldinga Musea i samfunnet, 2021
- Finansiering av drift, Industrimuseum på Raufoss
- Finansiering av investering, Museumssenter i Gjøvikhallen
- Oppfølging av Mjøsmuseets utviklingsplaner

- Satsing på dokumentasjon, forskning og formidling

Strategiske mål for 2024-2027

Vi har valgt å legge Mjøsmuseets strategiske mål opp etter Stortingsmeldinga Musea i samfunnets 5 hovedmål:

Solid kunnskapsproduksjon

- Allsidig forskningssamarbeid med flere fakulteter og institutter ved NTNU. Mjøsa og industrihistorie er hovedtema.
- Økt satsing på samtidsdokumentasjon, spesielt innen industrihistoria
- Produsere en fagfelleverdert artikkel årlig
- En ansatt skal oppnå konservatorkompetanse MNF i løpet av perioden
- Utgi årbok hvert år

Relevant formidling

- Helårs utstillinger og utstillingslokaler i Mjøsas Ark, Bygnings 5 på Raufoss og i Gjøvikhallen er hovedmålet for Mjøsmuseet i denne perioden
- Fortelle viktige historier for regionen vår
- De 60 000 innbyggerne i Gjøvik— og Totenkommunene, er hovedmålgruppa vår. Målet er at alle disse skal ha et forhold til museet.
- Når det er etablert tre helårs utstillingsarenaer skal totalbesøket på Mjøsmuseet økes til 60 000
- Barn og unge er hovedmålgruppen for museets formidlingstilbud
- Videreutvikle det gode samarbeidet med Vitensenteret Innlandet

Helhetlig samlingsutvikling

- Økt digitalisering av fotosamlingen
- Arbeidet med avhending av bygninger fortsetter
- Begrenset gjenstandsinntak i henhold til plan for samlingsforvaltning
- Økt innsamling av papirbaserte og digitalt skapte privatarkiver

Trygg ivaretagelse

- Gjennomføre fredningsprosess av bygg og anlegg ved Lillehammer brygge og Mjössamlingene på Minnesund i løpet av perioden
- Kontinuerlig vedlikeholdsarbeid på de antikvariske byggene for å holde TG situasjonen oppe.
- Lage forvaltningsplan for Steinberg gard.
- Utvide brannvarslingsanleggene på Steinberg og Eiktunet.
- ENØK-tiltak og bygge ventilasjonsanlegg i Mjøsas Ark

Aktiv samhandling

- Økt samarbeid med Vitensenteret Innlandet, spesielt innen formidlingsarbeidet
- Effektiv og bærekraftig drift
- Fornye avtaleverket med et mangfold av samarbeidspartnere